

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Όταν η ποίηση γίνεται τραγούδι.»

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΑΛΑΝΟΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Όταν η ποίηση γίνεται τραγούδι.

Δημιουργός

Ανδρέας Γαλανός

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Νοέμβριος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

4 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: Wiki

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Οι μαθητές καλό θα ήταν

- να έχουν βασικές γνώσεις των κυριότερων εκφραστικών μέσων της ποίησης, μετρικής και στιχουργίας.
- να έχουν διδαχτεί τουλάχιστον 2-3 ποιήματα πριν την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου, ώστε να μπορέσουν να επιλέξουν κάποιο από αυτά για τις δραστηριότητες του δεύτερου διδακτικού δίωρου.
- να είναι εξοικειωμένοι με ένα πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, όπως το Word.

Μαθητές και εκπαιδευτικός καλό θα ήταν να είναι έστω και στοιχειωδώς εξοικειωμένοι με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχος της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης είναι να αναδείξει τις διαφορές της έντυπης και της μελοποιημένης εκδοχής ενός ποιήματος και να οδηγήσει τους μαθητές στο να διαπιστώσουν ότι μια μελοποίηση αποτελεί ερμηνεία του κειμένου η οποία μάλιστα κάνει πολλές –λιγότερο ή περισσότερο αυθαίρετες– επιλογές.

Στο πρώτο διδακτικό δίωρο οι μαθητές καλούνται, ακούγοντας τη μελοποίηση του ποιήματος «Άρνηση» του Γιώργου Σεφέρη, να επιχειρήσουν να μεταγράψουν το ποίημα και να διαπιστώσουν τις αποκλίσεις από την τυπωμένη εκδοχή που θα προκύψουν. Με αυτόν τον τρόπο συνειδητοποιούν πόσο διαφορετική είναι η εμπειρία πρόσληψης του κειμένου όταν το διαβάζουμε και όταν το ακούμε μελοποιημένο. Στη συνέχεια συγκρίνουν διαφορετικές μελοποιήσεις του ίδιου ποιήματος και

διαπιστώνουν τις διαφορετικές ερμηνευτικές επιλογές που προϋποθέτουν και τις διαφορετικές «αναγνωστικές» εμπειρίες στις οποίες οδηγούν.

Στο δεύτερο δίωρο περνάνε στην πράξη και αναλαμβάνουν να «μελοποιήσουν» επί χάρτου ένα διδαγμένο ποίημα: εξετάζουν το ποίημα από άποψη στιχουργικής, εκφραστικών μέσων και περιεχομένου και με βάση τις διαπιστώσεις τους συζητάν τις επιλογές που θα έκαναν αν έπρεπε να κάνουν το συγκεκριμένο ποίημα τραγούδι.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η σχέση ποίησης και μουσικής είναι πανάρχαια και ποικιλόμορφη. Από τις συνθήκες δημιουργίας και εκτέλεσης των ομηρικών επών και των δημοτικών τραγουδιών μέχρι τις συζητήσεις για τη «μουσικότητα» του στίχου στα νεότερα χρόνια, είναι σαφές πως υπάρχει μια ουσιαστική σχέση ανάμεσα στις δύο τέχνες. Μια ειδική πλευρά αυτής της σχέσης αποτελεί η μελοποίηση ποιημάτων από συνθέτες και η μετατροπή τους σε τραγούδια. Η συνήθεια αυτή είναι παμπάλαια· ειδικά, όμως, για τα νεοελληνικά πράγματα, από τη δεκαετία του 1960 και μετά, έχει αναδειχθεί σε ξεχωριστή πολιτισμική πρακτική με κεντρική την παρουσία του Μίκη Θεοδωράκη (Παπανικολάου 2012).

Στην παρούσα διδακτική πρόταση δεν εξετάζονται ζητήματα ιστορίας της μελοποιημένης ποίησης, αλλά επιχειρείται να συζητηθεί στο πλαίσιο της διδακτικής πράξης η διαφορά του έντυπου από το μελοποιημένο κείμενο, αρχίζοντας από τις διαφορές στην πρόσληψη μιας τυπωμένης σελίδας και ενός τραγουδιού από έναν δίσκο και φτάνοντας στις διαφορές που επιβάλλει ο ορίζοντας προσδοκίας των ακροατών στη σύνθεση ενός τραγουδιού. Έτσι, δεν είναι μόνο το γεγονός πως η απουσία οπτικής επαφής με το ποίημα αναπόφευκτα διαφοροποιεί την πρόσληψη του κειμένου όσον αφορά την ορθογραφία, τη στίξη, τη στιχουργική δομή και διάταξη, τον τίτλο. Οι απαιτήσεις της συνήθους δομής ενός τραγουδιού για κουπλέ και ρεφρέν, καθώς και οι προσδοκίες για συγκεκριμένη διάρκεια ενός τραγουδιού επιβάλλουν

επιλογές στους συνθέτες που αναγκαστικά «μεταποιούν» το υλικό του ποιητικού κειμένου για να το χωρέσουν στα οικεία τραγουδιστικά σχήματα (βλ. Κοκόλης 1987: 38-40).

Παραπέρα επιχειρείται να καταδειχθεί πως κάθε απόπειρα μελοποίησης ενός ποιήματος ισοδυναμεί εξ ορισμού με ερμηνεία που προϋποθέτει μια συγκεκριμένη «ανάγνωσή» του. Στο βαθμό που κάθε μελοποίηση ενός τραγουδιού ισοδυναμεί με μια πληθώρα από αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν (από τον ρυθμό της μουσικής ως την ενορχήστρωση και το φύλο του ερμηνευτή), γίνεται σαφές πως ο τρόπος με τον οποίο «διαβάζει» το συγκεκριμένο ποίημα ο συνθέτης (ή ο ενορχηστρωτής) είναι που καθοδηγεί και αυτές τις επιλογές. Συνεπώς, οι μελοποιήσεις των ποιημάτων δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση ισοδύναμες εκδοχές της έντυπης μορφής τους, αλλά αποτελούν καινούργια, διαφορετικά «κείμενα» προς πρόσληψη. Και καθώς στην κατασκευή αυτών των κειμένων χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα (ανθρώπινη φωνή, μουσικά όργανα) και ποικίλοι κώδικες (μουσική, γλώσσα), είναι σημαντικό ο ακροατής να έχει αναπτύξει έναν ανάλογο προβληματισμό και να έχει εφοδιαστεί με κατάλληλα ερωτήματα για την αποκωδικοποίηση τους· να είναι με άλλα λόγια ένας επαρκής «ακροατής» που λαμβάνει υπόψη του όλους τους τρόπους και τα μέσα που χρησιμοποιούνται σε ένα τραγούδι προκειμένου να παραχθεί νόημα.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

- να συνειδητοποιήσουν ότι κατά την ακρόαση ενός μελοποιημένου ποιήματος, η νοηματοδότηση του κειμένου επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες (μελωδία, ενορχήστρωση, φωνή).

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

- να συνειδητοποιήσουν ότι η έντυπη μορφή ενός ποιήματος και η μελοποιημένη του εκδοχή αποτελούν δυο διαφορετικά «κείμενα» από κάθε άποψη

- να κατανοήσουν ότι η μελοποίηση ενός ποιήματος αποτελεί πρωτίστως ερμηνεία του.

Γραμματισμοί

- να εντοπίζουν τις διαφοροποιήσεις του μελοποιημένου κειμένου από το έντυπο
- να συγκρίνουν διαφορετικές μελοποιήσεις του ίδιου ποιήματος ως προς τις επιλογές τους και να προβληματίζονται για τις διαφορετικές «αναγνώσεις» στις οποίες οδηγούν
- να αποκωδικοποιούν μια μελοποίηση ενός ποιήματος, λαμβάνοντας υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερους από τους παράγοντες που συμμετέχουν στην κατασκευή της (μελωδία, ρυθμός, ενορχήστρωση, ερμηνεία).

Διδακτικές πρακτικές

Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος επιλέγεται τόσο για πρακτικούς όσο και για ουσιαστικούς λόγους. Αρχικά, προκειμένου να ξεπεραστεί το πρόβλημα της έλλειψης αρκετών Η/Υ που δεν επιτρέπει στα περισσότερα σχολεία να δουλεύει κάθε μαθητής σε χωριστό σταθμό εργασίας. Επίσης, όμως, γιατί μέσω της συνεργασίας κινητοποιούνται πολύ περισσότερο σχεδόν όλοι οι μαθητές και δημιουργείται ένα περιβάλλον αλληλοϋποστήριξης και γόνιμου διαλόγου που προωθεί τη διδασκαλία και βοηθάει την παραγωγή γνώσης.

Στο πρώτο δίωρο προκρίνεται η σύγκριση ως καταλληλότερος τρόπος προσέγγισης των ζητημάτων που τίθενται. Οι μαθητές συγκρίνουν τις μεταγραφές του μελοποιημένου ποιήματος που επιχειρούν με το τυπωμένο ποίημα, καθώς και διαφορετικές μελοποιήσεις του ίδιου ποιήματος μεταξύ τους. Έτσι, μπορούν να οδηγηθούν πιο εύκολα στη συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι μια μελοποίηση αποτελεί μια μόνο από τις πάμπολλες εκδοχές που μπορούν να προκύψουν και ότι κάθε μελοποίηση προϋποθέτει μια σειρά από ερμηνευτικές επιλογές.

Στο δεύτερο δίωρο οι μαθητές καλούνται να καταγράψουν τις απαντήσεις τους σε μια σειρά από ερωτήματα, σε μια διαδικασία «επί χάρτου» μελοποίησης ενός ποιήματος. Η δραστηριότητα αυτή εκκινεί από την άποψη πως δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος για να κατανοήσουν οι μαθητές τον βαθμό στον οποίο ποικίλες ερμηνευτικές επιλογές καθορίζουν μια σειρά από αποφάσεις που λαμβάνονται κατά τη μελοποίηση και να συνειδητοποιήσουν πως καμία μελοποίηση δεν αποτελεί ουδέτερη μουσική μεταγραφή που μπορεί να εξισωθεί με το ποίημα, από το να το επιχειρήσουν οι ίδιοι στην πράξη.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Αφετηρία της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης στάθηκε η διαπίστωση πως στη διδασκαλία του μαθήματος της Λογοτεχνίας αξιοποιούνται πολύ συχνά μελοποιήσεις ποιημάτων και πως οι μαθητές αντιμετωπίζουν αυτές τις εκδοχές σχεδόν ως ισοδύναμες με το τυπωμένο κείμενο, σαν να επρόκειτο για ουδέτερες αναπαραγωγές του. Δεν είναι εφοδιασμένοι με κατάλληλα εργαλεία για την προσέγγιση και ακρόαση μιας μελοποίησης και δεν έχουν συνείδηση ότι προϋποθέτει έναν βαθμό υποκειμενικής ανταπόκρισης και ερμηνείας από την πλευρά του συνθέτη ή/και του ερμηνευτή. Η παρούσα πρόταση δεν επιχειρεί σε καμία περίπτωση να εξαντλήσει ή να αναλύσει σε βάθος το θέμα, αλλά επιδιώκει να θέσει έναν σπόρο αρχικού προβληματισμού και να υποψιάσει κάπως τους μαθητές για όλα τα παραπάνω ζητήματα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Ήδη από το δημοτικό οι μαθητές εκτίθενται σε μελοποιήσεις ποιημάτων που είτε περιλαμβάνονται στα σχολικά ανθολόγια της Λογοτεχνίας είτε χρησιμοποιούνται ως πρόσθετο υλικό σε διάφορα μαθήματα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μελοποιήσεις ποιημάτων σίγουρα δεν αποτελούν μια σύγχρονη καινοτομία που σχετίζεται με τις ΤΠΕ. Παρόλα αυτά, τα παιδιά έρχονται σήμερα κυρίως σε επαφή μαζί τους μέσω του διαδικτύου. Το YouTube είναι γεμάτο από οπτικοποιήσεις μελοποιημένων ποιημάτων, τις οποίες συναντάν οι μαθητές χωρίς να συνειδητοποιούν την απόσταση που τις χωρίζει από το έντυπο ποίημα. Η απόσταση αυτή δεν έχει να κάνει μόνο με την προσθήκη εικονογραφικού υλικού από κάποιον χρήστη (παρόλο που και αυτό είναι ένα βασικό ζητούμενο και προς την κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να κινηθεί μια πιο διευρυμένη εκδοχή του σεναρίου· βλ. παρακάτω [Άλλες εκδοχές](#))· η ίδια η προσθήκη του ήχου, της μουσικής και της φωνής αποτελεί μια καθοριστική διαμεσολάβηση. Ένας ανάλογος προβληματισμός σχετικά με την σημασία των ηχητικών μέσων είναι πολλαπλά χρήσιμος στη σημερινή κοινωνία στην οποία οι μαθητές είναι εκτεθειμένοι σε πολλαπλά ηχητικά σήματα κάθε είδους. Και ενώ η διδακτική πράξη επιμένει (συνήθως) στην υποψιασμένη ανάγνωση γραπτών κειμένων, η υποψιασμένη ακρόαση μουσικών κειμένων παραμένει ζητούμενο. Η αξιοποίηση των μελοποιημένων ποιημάτων στο ανά χείρας σενάριο στοχεύει προς αυτήν την κατεύθυνση.

Αξιοποιείται το YouTube για τη δημιουργία μιας playlist με μελοποιημένα ποιήματα, η οποία θα εμπλουτίζεται στην πορεία της χρονιάς. Το συγκεκριμένο μέσο δικτύωσης είναι ιδιαίτερα αγαπητό στα παιδιά και μπορεί να αποτελέσει αφορμή για την διεύρυνση του εν λόγω σεναρίου προς την κατεύθυνση του προβληματισμού σχετικά με τις επιλογές των χρηστών στην οπτικοποίηση των μελοποιημένων ποιημάτων και το πώς αυτές επηρεάζουν/επιβάλλουν συγκεκριμένες «αναγνώσεις».

Αξιοποιούνται επίσης οι δυνατότητες που παρέχουν τα προγράμματα επεξεργασίας κειμένου για την ανάδειξη της κατασκευαστικής λογικής τόσο των ποιημάτων όσο και των τραγουδιών. Σε περίπτωση που ήδη χρησιμοποιείται κάποιο περιβάλλον Wiki στη διδασκαλία του μαθήματος, προτείνεται κάποιες

δραστηριότητες να γίνουν σε σελίδες του, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης των υπολοίπων στη δουλειά της κάθε ομάδας.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Κ. Γ. Καρυωτάκης, «[Σε παλαιό συμφοιτητή](#)». Στο *Ποιήματα και πεζά*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, 30. Αθήνα: Εστία (Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη), 1998.

Γιάννης Ρίτσος, «Επιτάφιος. VI». Στο *Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου*, επιμ. Χ. Προκοπάκη & Αικ. Μακρυνικόλα, 44-45. Αθήνα: Κέδρος, 2000.

Γιώργος Σεφέρης, «[Άρνηση](#)». *Ποιήματα*, 13. Αθήνα: Ίκαρος, 1998.

Υποστηρικτικό υλικό

Τραγούδια

«Σε παλαιό συμφοιτητή», από τον δίσκο *Καρυωτάκης. 13 τραγούδια*, μουσική Λένα Πλάτωνος, τραγούδι Σαβίνα Γιαννάτου, Lyra, 1982.

«Σε παλαιό συμφοιτητή», από τον δίσκο *Τραγούδια για τους μήνες*, μουσική Δημήτρης Παπαδημητρίου, τραγούδι Ελευθερία Αρβανιτάκη, Polygram, 1996.

«Μέρα Μαγιού», από τον δίσκο *Επιτάφιος*, μουσική Μίκης Θεοδωράκης, τραγούδι Γρηγόρης Μπιθικώτσης, Minos-EMI, 1960.

«Μέρα Μαγιού», από τον δίσκο *Επιτάφιος*, μουσική Μίκης Θεοδωράκης, τραγούδι Νάνα Μούσχουρη, Fidelity/Universal Music, 1960.

«Άρνηση», από τον δίσκο *Επιφάνια*, μουσική Μίκης Θεοδωράκης, τραγούδι Γρηγόρης Μπιθικώτσης, Minos-EMI, 1961.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^ο δίωρο

Βρισκόμαστε στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου και οι μαθητές δουλεύουν σε ζευγάρια μπροστά στους Η/Υ.

Μουσική και λόγος

Η πρώτη ώρα του διδακτικού αυτού δίωρου αφιερώνεται σε μια εισαγωγική διερεύνηση της σχέσης της μουσικής με τον ποίηση. Αρχικά, ο εκπαιδευτικός θέτει την ερώτηση «Ποια διαφορά έχει ένα ποίημα από ένα τραγούδι;». Στόχος είναι να δούμε σε πρώτη φάση πόσο απομακρυσμένες και στεγανά διαχωρισμένες θεωρούν τις δυο μορφές τέχνης οι μαθητές και να ανιχνεύσουμε τις παγιωμένες απόψεις μαθητών περί ποίησης και τραγουδιού. Στη συνέχεια ακούμε ενδεικτικά κάποια γνωστά τραγούδια που οι μαθητές μπορεί να αγνοούν ότι πρόκειται για μελοποιημένα ποιήματα π.χ. «Ένα το χελιδόνι», «Του μικρού βοριά», «Σπασμένο καράβι» ή κάτι αντίστοιχο. Τους ενημερώνουμε ότι πρόκειται για ποιήματα στα οποία ένας συνθέτης πρόσθεσε αργότερα μουσική. Τους ρωτάμε αν γνωρίζουν ανάλογες περιπτώσεις ποιημάτων που μελοποιήθηκαν.

Κάποιος μαθητής που έχει την κατάλληλη εξοικείωση αναλαμβάνει να δημιουργήσει μια playlist στο YouTube στην οποία θα περιληφθούν οι μελοποιήσεις που προαναφέρθηκαν, καθώς και όσες μελοποιήσεις αναφέρθηκαν από τους ίδιους τους μαθητές. Η λίστα αυτή θα συμπληρώνεται στην πορεία των μαθημάτων τόσο με μελοποιημένες εκδοχές ποιημάτων που διδάσκονται στο πλαίσιο του μαθήματος όσο και με οποιεσδήποτε μελοποιήσεις ανακαλύπτουν οι μαθητές. Σκοπός είναι να εμπλακούν οι μαθητές σε μια διαδικασία αναζήτησης μελοποιημένων ποιημάτων σε ένα μέσο δικτύωσης που τους είναι ιδιαίτερα δημοφιλές, αλλά και να δοθεί η δυνατότητα συνεχούς άσκησης στις δεξιότητες που κατακτούν οι μαθητές με αυτή τη διδακτική πρόταση. [Άλλωστε, αυτή η δραστηριότητα μπορεί να αποτελέσει αφορμή για την διεύρυνση του εν λόγω σεναρίου προς την κατεύθυνση του προβληματισμού

σχετικά με τις επιλογές των χρηστών στην οπτικοποίηση των μελοποιημένων ποιημάτων και το πώς αυτές επηρεάζουν/επιβάλλουν συγκεκριμένες «αναγνώσεις».] Στο τέλος αυτής της συζήτησης τίθεται το ερώτημα που θα κατευθύνει το σύνολο της διδακτικής πορείας από εδώ και πέρα: «Το έντυπο και το μελοποιημένο ποίημα αποτελούν το ίδιο “κείμενο”; Πόσο αλλοιώθηκε το ποίημα για να γίνει τραγούδι;».

Από το τραγούδι στο ποίημα

Προκειμένου να εξετάσουμε τι αλλάζει όταν μελοποιείται ένα ποίημα, ακούμε τη μελοποιημένη «Άρνηση» του Σεφέρη και ζητάμε από τους μαθητές να μεταγράψουν το ποίημα ακούγοντάς το ([φύλλο εργασίας 1](#)). Η μεταγραφή γίνεται σε ένα έγγραφο Word, γεγονός που διευκολύνει τις αλλαγές και τις διορθώσεις στη μορφοποίηση του κειμένου. Σε περίπτωση που ήδη χρησιμοποιείται κάποιο περιβάλλον Wiki στη διδασκαλία του μαθήματος, προτείνεται οι μεταγραφές κάθε ζευγαριού να γίνουν σε χωριστές σελίδες στο Wiki ώστε να υπάρχει δυνατότητα οι ομάδες να συγκρίνουν εύκολα τα κείμενα που προέκυψαν μεταξύ τους. Αφού ακούσουν μια φορά ολόκληρο το τραγούδι, στη συνέχεια το ξανακούμε, κάνοντας συχνές παύσεις, ώστε οι μαθητές να καταγράφουν αυτό που ακούν μορφοποιώντας το κείμενο κατά την κρίση τους. Πρέπει, δηλαδή, έχοντας στο νου τους ότι πρόκειται για ποίημα, να αποφασίσουν σε ποιο σημείο σταματάει κάθε στίχος, πόσες στροφές θα έχει κλπ.

Στη συνέχεια, συγκρίνουν τις διαφορετικές καταγραφές αρχικά μεταξύ τους και στη συνέχεια με το τυπωμένο κείμενο, που τους μοιράζεται σε φωτοτυπία. Παρατηρούμε και συζητάμε τις τυχόν διαφοροποιήσεις που υπήρξαν στο μέγεθος των στίχων ή στον αριθμό των στροφών. Συζητάμε, επίσης, το γνωστό ζήτημα που υπάρχει ως προς την στίξη του ποιήματος (η άνω τελεία πριν από τη λέξη «λάθος») και την παρανόηση που δημιουργείται στη μελοποίηση. Τέλος, ένα ζήτημα που συζητάμε είναι το γεγονός ότι ένας ακροατής του τραγουδιού δεν έρχεται σε επαφή με τον τίτλο του ποιήματος, όπως ο αναγνώστης. Πόσο αλλάζει την πρόσληψη του ποιήματος από τον ακροατή/αναγνώστη η γνώση του τίτλου; [Τόσο για το ζήτημα της

άνω τελείας όσο και του τίτλου του εν λόγω ποιήματος δεξ και το άρθρο του Παπανικολάου (2012)]. Ζητάμε από τους μαθητές να σχολιάσουν πόσο η ακουστική επαφή με τους στίχους του ποιήματος διαφοροποιείται από την οπτική επαφή. Πόσο αλλάζει το νόημα που παράγει ο δέκτης σε κάθε περίπτωση;

Στη συνέχεια, προχωράμε στην επισήμανση άλλων διαφορών που έχουν να κάνουν με τα βασικά στοιχεία ενός τραγουδιού. Έτσι, επισημαίνεται, με αφορμή τη συγκεκριμένη μελοποίηση, ότι τα τραγούδια έχουν συνήθως μια συγκεκριμένη δομή [εισαγωγή, κουπλέ, ρεφραίν, μουσικές γέφυρες] και ότι ένα ποίημα υφίσταται αλλαγές για να ταιριάζει σε αυτή τη δομή. Για παράδειγμα, κάποιοι στίχοι του ποιήματος επιλέγεται να επαναλαμβάνονται στη μελοποίηση εν είδει ρεφραίν. Επίσης, ο συνθέτης έχει να πάρει μια σειρά από αποφάσεις ως προς το είδος μουσικής που θα συνθέσει για να επενδύσει το ποίημα (ροκ, λαϊκό, ποπ, κλπ.) ως προς τα μουσικά όργανα που θα χρησιμοποιηθούν στην ενορχήστρωση, ως προς τον ρυθμό (γρήγορος, αργός) και ως προς τη φωνή (θα τραγουδηθεί σόλο, ντουέτο ή από χορωδία; Από άντρα ή γυναίκα;)

Η μελοποίηση ως ερμηνεία

Για να γίνει κατανοητή η σημασία όλων αυτών των επιλογών προχωράμε σε μια σειρά από δραστηριότητες συγκριτικής ακρόασης μελοποιημένων ποιημάτων:

- 1) Αρχικά συγκρίνουμε δυο μελοποιήσεις του ίδιου ποιήματος από διαφορετικούς συνθέτες. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε τις μελοποιήσεις του ποιήματος του Καρυωτάκη «Σε παλαιό συμφοιτητή» από τη Λένα Πλάτωνος και από τον Δημήτρη Παπαδημητρίου. Ζητάμε από τους μαθητές να διαβάσουν πρώτα το ποίημα σιωπηλά και στη συνέχεια ακούμε τις δυο μελοποιημένες εκδοχές. Συζητάμε τις διαφορές στο είδος της μουσικής, στην ενορχήστρωση και στον ρυθμό της κάθε μελοποίησης. Τι συναισθήματα γεννάει κάθε μια από τις δυο; Είναι τα ίδια ή διαφοροποιούνται; Σε ποιους στίχους ή σε ποιες λέξεις δίνει έμφαση κάθε μελοποίηση; Ποια από τις δύο

μελοποιήσεις προτιμάν και γιατί; Ποια από τις δύο αισθάνονται ότι αποδίδει καλύτερα την αίσθηση του ποιήματος, που τους δημιουργήθηκε κατά την ανάγνωσή του;

- 2) Για να διαπιστώσουν οι μαθητές ότι δεν είναι μόνο η μελωδία που επηρεάζει την πρόσληψη του μελοποιημένου ποιήματος, αξιοποιούμε δυο διαφορετικές εκτελέσεις της ίδιας μελοποίησης. Για τον σκοπό αυτό βολεύει η μελοποίηση του «Επιτάφιου» του Ρίτσου από τον Μίκη Θεοδωράκη, της οποίας έχουμε αρκετές διαφορετικές εκδοχές, τόσο ως προς την ερμηνεία όσο και ως προς την ενορχήστρωση. Μπορούμε να αξιοποιήσουμε ένα απόσπασμα από την εκδοχή με τη Νάνα Μούσχουρη (σε ενορχήστρωση Χατζιδάκι) και από την εκδοχή με τον Μπιθικότση (σε ενορχήστρωση του ίδιου του Θεοδωράκη). Οι μαθητές ακούν τις δυο μελοποιήσεις και συζητάν τα εξής ερωτήματα: Πόσο επηρεάζει το φύλο του τραγουδιστή την αίσθηση που αποκομίζουμε από το ποίημα; Ποιος αισθανόμαστε ότι μιλάει σε κάθε περίπτωση; Πόσο φορτισμένη είναι η ερμηνεία του κάθε τραγουδιστή; Πόσο επηρεάζουν τα διαφορετικά όργανα που χρησιμοποιούνται σε κάθε περίπτωση την ακρόασή μας; Ποιες εικόνες τους γεννά η κάθε εκδοχή; Στη συνέχεια αξιοποιούμε την (σκηνική) οδηγία που ο Ρίτσος προτάσσει στην έκδοση του *Επιταφίου*: «(Θεσσαλονίκη. Μάης του 1936. Μια μάνα, καταμεσής του δρόμου, μοιρολογάει το σκοτωμένο παιδί της. Γύρω της και πάνω της, βουΐζουν και σπάζουν τα κύματα των διαδηλωτών-των απεργών καπνεργατών. Εκείνη συνεχίζει το θρήνο της):»

Πόσο διαφορετικά φωτίζει αυτό το εισαγωγικό σημείωμα τους στίχους που ακούσαμε; Ποια στοιχεία αυτής της σκηνής υποβάλλονται με κάποιον τρόπο στις δυο μελοποιήσεις; Ποια στοιχεία των μελοποιήσεων έρχονται σε αντίθεση με τις παραπάνω πληροφορίες; Ποια εκδοχή μοιάζει περισσότερο με επιτάφιο θρήνο και γιατί;

Με αυτές τις δραστηριότητες επιχειρείται να γίνει σαφές στους μαθητές ότι η μελοποίηση ενός ποιήματος αποτελεί ένα είδος ερμηνείας του και επηρεάζει αποφασιστικά τον τρόπο με τον οποίο το προσλαμβάνει ο ακροατής. Με άλλα λόγια, όταν ακούμε ένα ποίημα μελοποιημένο, οφείλουμε να είμαστε υποψιασμένοι και να έχουμε συνείδηση ότι ακούμε το περιεχόμενο του ποιήματος διηθημένο μέσα από την οπτική του συνθέτη που το μελοποίησε.

2^ο δώρο

Από το ποίημα στο τραγούδι

Στο δώρο αυτό οι μαθητές σε ζευγάρια αναλαμβάνουν ένα ποίημα (το ίδιο όλες οι ομάδες) που έχουν ήδη διδαχθεί και συζητούν σχετικά με την δυνατότητα μελοποίησής του. Φυσικά, πρόκειται για μια μελοποίηση «επί χάρτου». Εννοείται πως δεν περιμένουμε να συνθέσουν οι μαθητές μουσική (αν και σε περίπτωση που υπάρχει μαθητής ή μαθήτρια με γερές μουσικές γνώσεις και το επιθυμεί, θα μπορούσε να το επιχειρήσει). Αυτό που περιμένουμε είναι να προβληματιστούν και να συζητήσουν –επηρεασμένοι από τα όσα συζητήθηκαν στο προηγούμενο δώρο– τα ζητήματα που θέτει η προοπτική μελοποίησης του συγκεκριμένου ποιήματος, τις επιλογές που θα χρειαστεί να γίνουν για να μετατραπεί το ποίημα σε τραγούδι και τις δυσκολίες που θα προκύψουν. Ο λόγος που προτείνεται να αξιοποιηθεί κάποιο ποίημα που έχουν ήδη διδαχθεί οι μαθητές είναι για να μην χρειαστεί πολύς διδακτικός χρόνος για την εξαρχής επεξεργασία ενός καινούργιου ποιήματος.

Η όλη αυτή δραστηριότητα εκκινεί από την άποψη πως δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος από αυτόν για να κατανοήσουν οι μαθητές τον βαθμό στον οποίο ποικίλες ερμηνευτικές επιλογές καθορίζουν μια σειρά από αποφάσεις που λαμβάνονται κατά τη μελοποίηση ενός ποιήματος και να συνειδητοποιήσουν πως καμία μελοποίηση δεν αποτελεί ουδέτερη μουσική μεταγραφή που μπορεί να εξισωθεί με το ποίημα. Προκειμένου να επιτύχουμε την ενεργητικότερη συμμετοχή και την κινητοποίησή τους, μπορούμε να πλαισιώσουμε τις δραστηριότητες που ακολουθούν με ένα

φανταστικό σενάριο, κατά το οποίο μια δισκογραφική εταιρεία διοργανώνει έναν διαγωνισμό προκειμένου να αναθέσει τη μελοποίηση του ποιήματος που διδάχτηκαν σε νέους δημιουργούς. Προκειμένου να τους επιλέξουν οι υπεύθυνοι της εταιρείας, κάθε ομάδα θα πρέπει να καταγράψει σε ένα έγγραφο Word (ή σε μια σελίδα του Wiki) την κατεύθυνση στην οποία σκοπεύει να κινηθεί, τις επιλογές που προτίθεται να κάνει, καθώς και το πώς μπορούν να στηριχτούν αυτές με βάση το ποίημα ([φύλλο εργασίας 2](#)).

Τους ζητάμε σε μια πρώτη φάση να επεξεργαστούν και να καταγράψουν τις παρατηρήσεις τους για το ίδιο το ποίημα. Επίσης, τους ζητάμε να υπογραμμίσουν ή να επισημάνουν με διαφορετικά χρώματα γραμματοσειράς τα ευρήματά τους:

1) Όσον αφορά τη στιχουργία του ποιήματος:

- Είναι χωρισμένο σε στροφές ή όχι;
- Υπάρχει ομοιοκαταληξία ή όχι;
- Έχει μέτρο το ποίημα ή είναι γραμμένο σε ελεύθερο στίχο;
- Έχει κάποιες οπτικές ιδιαιτερότητες (π.χ. τα καλλιγράμματα);

Τους ζητάμε επίσης να επιχειρήσουν επανειλημμένες φωναχτές αναγνώσεις του ποιήματος και να απαντήσουν αν το ποίημα επιβάλλει έναν συγκεκριμένο ρυθμό.

2) Όσον αφορά τα εκφραστικά μέσα του ποιήματος:

- Υπάρχουν στροφές ή στίχοι που επαναλαμβάνονται;
- Υπάρχουν λέξεις που επαναλαμβάνονται;
- Σε ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος δίνεται έμφαση;
- Ποιες ηχητικές εικόνες μπορούμε να εντοπίσουμε στο ποίημα;

3) Όσον αφορά το περιεχόμενο του ποιήματος:

- Είναι αφηγηματικό ή περιγραφικό το ποίημα;
- Ποιος μιλάει στο ποίημα; Υπάρχει διάλογος;
- Ποια συναισθήματα κυριαρχούν στο ποίημα;
- Σε ποιους στίχους εντοπίζουμε τα νοηματικά κέντρα του ποιήματος;

Αφού καταγράψουν τις διαπιστώσεις τους για όλα τα παραπάνω, προχωρούν στη συζήτηση των επιλογών που θα πρέπει να κάνουν για να μετατρέψουν το ποίημα σε τραγούδι. Θα πρέπει να έχουν διαρκώς στο νου τους τις παρατηρήσεις που έχουν ήδη κάνει σε σχέση με το ποίημα και να βρουν τρόπους να αναδείξουν κάποιες από αυτές μέσα από τις επιλογές που θα κάνουν.

Όσον αφορά τη δομή του τραγουδιού:

- Θα υπάρχει ρεφρέν; Αν ναι, ποιον/ποιους στίχους θα διάλεγαν ως ρεφρέν και γιατί;
- Θα αξιοποιηθούν όλες οι στροφές του ποιήματος; Αν όχι, ποιες θα παραλειφθούν και γιατί;
- Σε ποια σημεία θα βάλουν μουσικές γέφυρες;
- Θα υπάρχει μουσική εισαγωγή;

Ως προς την ερμηνεία:

- Θα τραγουδηθεί από έναν τραγουδιστή, από δύο ή από χορωδία;
- Όλες οι στίχοι θα τραγουδηθούν από το ίδιο άτομο ή όχι; Γιατί;
- Θα το τραγουδά γυναίκα ή άντρας και γιατί;

Ως προς τη μελωδία-ενορχήστρωση:

- Θα διάλεγαν ροκ, λαϊκή ή κάποια άλλη μουσική και γιατί; Ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος στηρίζουν αυτή την επιλογή τους;
- Τι είδους όργανα αισθάνονται ότι θα ταίριαζαν;
- Ο ρυθμός του τραγουδιού θα είναι αργός ή γρήγορος;
- Ποιες λέξεις του ποιήματος θα επιλέξουν να τονίσουν περισσότερο στη μελοποίηση; Γιατί;

Στη συνέχεια, μπορούμε να τους δώσουμε εμείς μια σειρά από ορχηστρικές μουσικές και να τους ζητήσουμε να διαλέξουν μία για να συνοδέψει το ποίημα. Φυσικά, θα χρειαστεί να δικαιολογήσουν την επιλογή τους με βάση τα συναισθήματα και τις εικόνες που τους γεννά, σε σχέση με τις αντίστοιχες εικόνες και συναισθήματα που έχουν εντοπίσει στο ποίημα. Καλό θα ήταν να τους δώσουμε μια σειρά από σαφώς διαφορετικές μεταξύ τους μουσικές (χαρούμενες-μελαγχολικές, αργές-γρήγορες, λυρικές-επικές) ώστε να μπορούν να διαλέξουν και να στηρίξουν τις επιλογές τους.

Στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση με αφορμή τις απαντήσεις που έδωσαν οι ομάδες στις παραπάνω ερωτήσεις. Τα μέλη των ομάδων στηρίζουν τις επιλογές τους με βάση στοιχεία του ίδιου του ποιήματος και οι υπόλοιπες ομάδες εκφράζουν τη συμφωνία ή τη διαφωνία τους ανάλογα. Στόχος αυτής της συζήτησης είναι μεταξύ άλλων να αναδείξει το υποκειμενικό στοιχείο που υπεισέρχεται αναπόφευκτα στην ανάγνωση ενός ποιήματος (πολύ περισσότερο στη μελοποίησή του) και που σχετίζεται με τις προσλαμβάνουσες του καθενός. Κεντρικό σημείο αυτής της συζήτησης αποτελεί ο εντοπισμός και η επισήμανση των στοιχείων του έντυπου κειμένου (στιχουργικών, θεματικών, εκφραστικών) που παραλήφθηκαν, αγνοήθηκαν ή τροποποιήθηκαν κατά τον σχεδιασμό της μελοποίησης, καθώς και όσων, αντιθέτως, αναδείχθηκαν και προμοδοτήθηκαν.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Θα ακούσουμε τη μελοποίηση ενός ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη από τον Μίκη Θεοδωράκη. Καθώς θα ακούμε το τραγούδι, προσπαθήστε να καταγράψετε σε μια σελίδα τους στίχους του ποιήματος.

Για να το κάνετε αυτό θα πρέπει να προβληματιστείτε σχετικά με τα παρακάτω:

- ❖ πού τελειώνει ο κάθε στίχος;
- ❖ από πόσους στίχους αποτελείται κάθε στροφή;
- ❖ από πόσες στροφές αποτελείται συνολικά το ποίημα;
- ❖ πού θα υπάρχει στίξη και τι είδους;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Μια δισκογραφική εταιρεία διοργανώνει διαγωνισμό προκειμένου να αναθέσει τη μελοποίηση του παρακάτω ποιήματος [δίνεται στους μαθητές ένα από τα ποιήματα που έχουν ήδη διδαχτεί] σε νέους δημιουργούς. Προκειμένου να σας επιλέξουν οι υπεύθυνοι της εταιρείας, θα πρέπει να καταθέσετε μια πρόταση μελοποίησης του ποιήματος, αναφέροντας και αιτιολογώντας τις επιλογές που σκοπεύετε να κάνετε, αν σας ανατεθεί η μελοποίηση.

Προκειμένου οι επιλογές σας να ταιριάζουν με το ποίημα, μελετήστε ξανά το ποίημα και συζητήστε στο πλαίσιο της ομάδας σας τα παρακάτω θέματα:

- ❖ Όσον αφορά τη **στιχουργία** του ποιήματος:
 - Είναι χωρισμένο σε στροφές ή όχι;
 - Υπάρχει ομοιοκαταληξία ή όχι;
 - Έχει μέτρο το ποίημα ή είναι γραμμένο σε ελεύθερο στίχο;
 - Έχει κάποιες οπτικές ιδιαιτερότητες (π.χ. τα καλλιγράμματα);
- ❖ Επιχειρήστε επανειλημμένες φωναχτές αναγνώσεις του ποιήματος. Το ποίημα σας επιβάλλει κάποιον συγκεκριμένο ρυθμό;
- ❖ Όσον αφορά τα **εκφραστικά μέσα** του ποιήματος:
 - Υπάρχουν στροφές ή στίχοι που επαναλαμβάνονται;
 - Υπάρχουν λέξεις που επαναλαμβάνονται; Να τις επισημάνετε με ένα χρώμα γραμματοσειράς στο κείμενό σας.

- Σε ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος δίνεται έμφαση; Να τις επισημάνετε με άλλο χρώμα γραμματοσειράς.
 - Ποιες ηχητικές εικόνες μπορούμε να εντοπίσουμε στο ποίημα;
- ❖ Όσον αφορά το περιεχόμενο του ποιήματος:
- Είναι αφηγηματικό ή περιγραφικό το ποίημα;
 - Ποιος μιλάει στο ποίημα; Υπάρχει διάλογος;
 - Ποια συναισθήματα κυριαρχούν στο ποίημα;
 - Σε ποιους στίχους εντοπίζουμε τα νοηματικά κέντρα του ποιήματος; Υπογραμμίστε τους.

Αφού συζητήσετε τις διαπιστώσεις σας για όλα τα παραπάνω ζητήματα, προχωρήστε στη συζήτηση των επιλογών που κάνετε για να μετατρέψετε το ποίημα σε τραγούδι, απαντώντας στα παρακάτω ερωτήματα:

Όσον αφορά τη δομή του τραγουδιού:

- Θα υπάρχει ρεφρέν; Αν ναι, ποιον/ποιους στίχους θα διαλέξετε ως ρεφρέν και γιατί;
- Θα αξιοποιηθούν όλες οι στροφές του ποιήματος; Πόση διάρκεια θα έχει περίπου το τραγούδι;
- Σε ποια σημεία θα βάλετε μουσικές γέφυρες;
- Θα υπάρχει μουσική εισαγωγή;
- Θα κρατήσετε τον τίτλο του ποιήματος ή θα τον αλλάξετε;

Ως προς την **ερμηνεία**:

- Θα τραγουδηθεί από έναν τραγουδιστή, από δύο ή από χορωδία;
- Όλοι οι στίχοι θα τραγουδηθούν από το ίδιο άτομο ή όχι; Γιατί;
- Θα το τραγουδά γυναίκα ή άντρας και γιατί;

Ως προς τη **μελωδία-ενοργήστρωση**:

- Θα συνθέσετε ροκ, λαϊκή ή κάποια άλλη μουσική και γιατί; Ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος θεωρείτε ότι στηρίζουν αυτή την επιλογή σας;
- Τι είδους όργανα αισθάνεστε ότι θα ταίριαζαν;
- Ο ρυθμός του τραγουδιού θα είναι αργός ή γρήγορος;
- Ποιες λέξεις του ποιήματος θα τονίσετε περισσότερο στη μελοποίηση; Γιατί;

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Μια δυνατότητα θα ήταν η παρούσα διδακτική πρόταση (σε συνεργασία με τον συνάδελφο της Μουσικής) να αποτελέσει τη βάση για ένα διαθεματικό σενάριο. Ενδεχομένως, σε περίπτωση που οι γνώσεις των μαθητών το επιτρέπουν, να αποπειραθούν να μελοποιήσουν –έστω και εν μέρει– ένα ποίημα. Σε μια πιο εκτεταμένη εκδοχή του σεναρίου θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν οπτικοποιημένες μελοποιήσεις ποιημάτων στο YouTube και να συζητηθεί περαιτέρω το ζήτημα της ερμηνείας και των υποκειμενικών επιλογών σε σχέση με τις εικόνες που χρησιμοποιούνται και που δημιουργούν ένα ακόμα «καινούργιο» κείμενο προς πρόσληψη. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να δοθεί μεγάλη έμφαση στη σύγκριση των «νοητικών» εικόνων του έντυπου ποιήματος (οπτικές, ακουστικές κλπ.) με τις φωτογραφικές εικόνες της οπτικοποίησης.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η συγκεκριμένη διδακτική πρόταση ενδέχεται να δυσκολέψει τους μαθητές, κυρίως γιατί τους ζητάει να συζητήσουν με επιχειρήματα μεταξύ άλλων και για τη μουσική. Οι περισσότεροι μαθητές δεν έχουν ούτε την ανάλογη γνώση ούτε την ανάλογη προετοιμασία από το σχολείο. Οι δυσκολίες αυτές είναι αναμενόμενες και δεν θα πρέπει να μας αποθαρρύνουν. Είναι αναπόφευκτο στις πρώτες τους σχετικές συζητήσεις να έχουν φτωχά επιχειρήματα και να δυσκολεύονται να αναπτύξουν έναν ανάλογο προβληματισμό. Αυτός άλλωστε είναι και ο στόχος της παρούσας διδακτικής πρότασης: να κινητοποιήσει τους μαθητές και να πυροδοτήσει έναν πρώτο προβληματισμό προς αυτή την κατεύθυνση.

Δυσκολίες θα προκύψουν και στο δεύτερο δίωρο του σεναρίου που καλεί τους μαθητές να επιχειρήσουν μια μελοποίηση ενός ποιήματος «επί χάρτου». Σε αυτή τη φάση ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να περιφέρεται ανάμεσα στις ομάδες, να καθοδηγεί όπου χρειάζεται, να δίνει ιδέες, όταν οι μαθητές συναντάν αδιέξοδα, και να ενθαρρύνει τις συζητήσεις που γίνονται.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κοκόλης, Ξ. 1987. *Ο μελοποιημένος Καρνωτάκης*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Παπανικολάου, Δ. 2012. Όταν χάθηκε η άνω τελεία: η μελοποιημένη ποίηση στη δεκαετία του '60. Στο *Για μια ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας του εικοστού αιώνα: Προτάσεις ανασυγκρότησης, θέματα και ρεύματα.*, επιμ. Α. Καστρινάκη, Αλ. Πολίτης & Δ. Τζιόβας, 305-325. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης – Μουσείο Μπενάκη.